

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ ПОСЛУГ

Державний біотехнологічний університет

Анотація. Обґрунтовано розвиток сфери інформаційних технологій за рахунок збільшення Інтернет-торгівлі в сукупному обсязі роздрібної торгівлі світу. Визначено диференціацію кількості інтернет-користувачів за регіонами світу та фактори зростання сфери Інтернет-торгівлі в провідних країнах. Проаналізовано структуру послуг за видами діяльності. Доведено пряму залежність ефективності сучасного виробництва та науково-технічного прогресу від загального рівня впровадження інформаційних технологій на ринку послуг.

Ключові слова: інтернет-торгівля; інформаційні технології; ринок послуг; науково-технічний прогрес; цифровізація

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE SERVICES MARKET

Abstract: The development of the sphere of information technologies at the expense of increase of Internet trade in the total volume of retail trade of the world is substantiated. The differentiation of the number of Internet users by regions of the world and the factors of growth of Internet trade in the leading countries are determined. The structure of services by types of activity is analyzed. The direct dependence of the efficiency of modern production and scientific and technological progress on the general level of introduction of information technologies in the market of services is proved.

Keywords: online commerce; Information Technology; services market; scientific and technological progress; digitization.

На сучасному етапі на розвиток світового ринку послуг впливають сформовані торгово-економічні відносини між країнами, їх інтеграційними блоками та численні економічні фактори, що враховують рівень розвитку матеріального виробництва й сфери послуг, фінансової, інформаційної, транспортної інфраструктури, а також соціально-політичні процеси в різних державах.

Комплексний розвиток сфери інформаційних технологій дозволив економічним суб'єктам скоротити трансакційні витрати при оформленні угод за рахунок застосування електронної комерції, стрімке зростання якої спостерігається в усьому світі. При цьому частка Інтернет-торгівлі в сукупному обсязі роздрібної торгівлі в світі поступово зростала та збільшувалася спочатку в 1,5 рази за три роки, а за статистичними даними за період з 2009 р. до 2019 р. щодо торгівлі послугами СОР, середній показник вже становив 5,52 % на рік. При загальному зростанні даної економічної сфери її певні товарні сегменти мають різну динаміку продажів в різних країнах в різний період. Зокрема, характерною особливістю українського попиту є низька популярність таких сегментів як електронні книги, музика і ліцензійні диски, в той час як у світі, за експертними оцінками, такі товари знаходяться на перших місцях у списку переваг онлайн покупців[1, 2].

Основним фактором зростання сектора електронної торгівлі є стабільний приплив нових Інтернет-користувачів, зокрема за рахунок користувачів мобільних пристроїв (смартфонів і планшетів). Крім того, очікується, що в найближчому майбутньому відбудеться значне збільшення числа покупок, в тому числі завдяки збільшенню цінової конкуренції між гравцями. Це пояснюється тим, що онлайн споживачі мають можливість оперативно порівнювати ціни різних продавців (в тому числі у форматі маркет-плейсу), що, у свою чергу, стимулює проведення частих і регулярних спеціальних акцій як електронними, так і традиційними ритейлерами на національному та міжнародному рівні торгівлі товарами й послугами.

Станом на початок 2020 р. кількість інтернет-користувачів у світі збільшилася до 4,54 млрд, що на 7% більше, ніж у минулому році. Але більше 40% населення світу приблизно 3,2 млрд людей не

мають інтернету. Насамперед, це країни Південної Азії – 1 млрд (31% загальної кількості) країни Африки 870 млн (27% загальної кількості) [3, с. 110].

Однак, демографія і швидке проникнення мобільного Інтернету виступають ключовими факторами зростання сфери Інтернет-торгівлі в таких країнах, як Китай – 26% в рік, Індія – 24%, Південна Корея та Індонезія – 20%. Ринки США, Великобританії, Японії, Німеччини будуть продовжувати рости переважно за рахунок мобільних продажів (таб.1).

Таблиця 1.

Показники розвитку електронної торгівлі у високорозвинених країнах за 2021 р.

Країна	Електронний товарообіг, млрд. дол.	Частка онлайн-продажів, %	Частка Інтернет-покупців від населення країни, %
Китай	1973	34	52
США	535	10	71
Великобританії	143	19	79
Японії	134	21	73
Німеччини	88	16	70

Ринок послуг стає одним із перспективних секторів світового ринку. У структурі платіжних балансів окремих країн частка сфери послуг становить близько 20 %, а сама вона стає найбільшим реципієнтом міжнародних інвестицій [2, с. 118].

Аналіз структури послуг за видами діяльності доводить, що провідні позиції на цьому ринку посідають послуги, пов'язані з подорожами, транспортні та ділові послуги. У період до пандемії експорт різних категорій послуг відображає тенденції в різних регіонах світу. Надходження від транспортних послуг коливаються в межах 902–1028 млрд. дол. США, що становить 6,75 % загальної суми експорту послуг. З них 60,2 % приходить на розвинені країни, 35,3% – на країни, що розвиваються, і 4,4% – на країни з перехідною економікою.

Туристичні послуги займають стабільно близько 24 % загальної суми експорту послуг, в абсолютному значенні в діапазоні 1,2–1,4 трлн. дол. США. З них 58 % приходить на розвинені країни, 40 % – на країни, що розвиваються, і 2 % – на країни з перехідною економікою.

Бізнес-послуги становлять 22,4 %. Частка телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг збільшилась за останні роки з 9,5% до 11,03 % і досягла 680 млрд. дол. США. Протягом 30 років кожен дол. США, вкладений в інформаційні технології, додає у середньому 20 дол. США до ВВП. Тоді, як нецифрові інвестиції підвищують середній дохід у розмірі від 1 дол. до 3 дол. США. Це доводить вигідність інвестицій, вкладених в «цифру», в 6,7 разу [4, с. 125].

Динамічність зростання обсягів торгівлі діловими послугами визначено змістом діяльності, важливої для розвитку сучасної економіки. Такі послуги вимагають високої кваліфікації суб'єктів діяльності та формують національну конкурентоспроможність. Бізнес-послуги, що інтенсивно працюють «на знаннях», стають важливим внеском у конкурентоспроможність у всіх галузях промисловості. На сьогодні в секторі послуг шукають способи сегментувати будь-яку ділову функцію, де експертизу послуг можна оцифрувати та торгувати через інтернет.

Інноваційна трансформація бізнес-процесів стимулює створення глобальних інтегрованих фірм. Завдяки чому обсяг послуг з аутсорсингу постійно збільшується, а посередники ділових послуг, що підтримуються інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), стають однією з найшвидше зростаючих складових світової торгівлі [2, с. 123].

У промислово розвинених країнах переважають фінансові, телекомунікаційні, інформаційні та галузі ділових послуг, а для країн, що розвиваються, характерною є спеціалізація на транспортних, туристичних і фінансових послугах. Наразі необхідно сприяти посиленню регуляторної співпраці щодо послуг, зокрема зосередити увагу міждержавного управління на питаннях локалізації даних, захисту вихідного коду, вимог шифрування, захисту споживачів і конфіденційності даних. Пріоритетними вважаються вдосконалення цифрової інфраструктури, конкурентоспроможне регулювання телекомунікаційних послуг, зближення міжнародних стандартів та освіти [5, с. 199-204].

Аналітики International Data Corporation за підсумками проведеного дослідження про наслідки впровадження інформаційних технологій, пов'язаних з цим витрат, а також результатів від використання даних технологій в національних економіках підтвердили, що їхнє використання

забезпечує низку конкурентних переваг у масштабах світової економіки. І це, в свою чергу, призводить за прогнозами до збільшення частки національної економіки розвинених країн у світовому ВВП майже на 18%, а країн, що розвиваються, – на 7%. Для того щоб набувати конкурентні переваги, на підприємствах України необхідно впроваджувати нові інноваційні технології та фінансові інструменти, здатні забезпечити збільшення частки виробництва цифрових товарів і послуг, а також частки цих товарів у загальному експорті країни [6, с. 160-162].

Таким чином, ефективність сучасного виробництва та науково-технічний прогрес перебувають у прямій залежності від загального рівня впровадження інформаційних технологій на ринку послуг. У сучасному світі вони стали невід'ємною частиною нашого життя і надають безліч можливостей як для держави і звичайних користувачів, так і для бізнесу [7, с. 152; 8]. Немоżliво прогнозувати успішний розвиток економіки країни, не враховуючи рівень технологічного забезпечення її цифрового сектору та національні особливості сучасних трансформацій сфери послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богашко О. Л. Глобальні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та кон'юнктура світових ринків товарів та послуг. Актуальні питання економічних наук: VII Міжнар. наук.-практ. конф. 12-13 червня 2015 р. Східноукраїнський інститут економіки та управління. м. Запоріжжя. ГО „СІЕУ”, 2015. Ч. 2. С. 126-128.

2. Мельничук О. Міжнародна торгівля послугами. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2020. № 4. С. 115-128

3. Ушакова Н.Г., Зарецька Л.М., Кулініч О.А., Ільченко М.О. Вплив цифрової економіки на розвиток економік світу та України. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. ХДУХТ. Вип. 1 (33). Харків. 2021. С. 104-118.

4. Т.В. Андросова, О.А. Кулініч, І.І. Помінова, Федоренко Н.М. Місце цифрової економіки в загальній системі сучасних господарських відносин. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. / відпов. ред. В.А. Гросул. – Харків: ХДУХТ, 2021. – Вип. 1 (33). – С. 118-132.

5. Андросова Т. , Кулініч О., Кобзева К. Інноваційний розвиток та кадрове управління: матеріали III Міжнародного форуму науковців та дослідників «SCIENCE AND STUDY 2021», 1.10.2021 р., Асоціація сприяння глобалізації освіти та науки «СПЕЙСТАЙМ», Київ, Україна. С. 199-204

6. Ільченко М.О., Зарецька Л.М., Кулініч О.А., Федоренко Н.М. Проблеми запровадження цифрової економіки та її вплив на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. Харків: ХДУХТ. 2021. Вип. 1 (33). С. 155-165.

7. Кулініч О.А. Онлайн-платформи як світові тренди розвитку. Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність: Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2021 р. Харків. ХДУХТ. 2021. Ч. 1. С. 152-154

8. Кулініч О.А. Дистанційне навчання та інформаційні технології в управлінні самостійною роботою здобувачів вищої освіти. Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців : Третя Міжнар. наук.-метод. конф., 27 травня 2021 р. Харків. ХДУХТ. 2021. С. 178-180

Кулініч Оксана Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу, Державний біотехнологічний університет, Харків, e-mail: kulinich.ekonom@gmail.com

Шахмарданов Масуд Камран Огли – бакалавр факультету економічних відносин та фінансів, Державний біотехнологічний університет, Харків

Kulinich Oksana – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business, State Biotechnological University, Kharkiv, e-mail: kulinich.ekonom@gmail.com

Shahmardanov Masoud – Bachelor of the Faculty of Economic Relations and Finance, State Biotechnological University, Kharkiv